

про державні закупівлі, основні центральні реєстри (як-от кадастрові, земельні та реєстри об'єктів власності, підприємств, установ та організацій, включаючи інформацію про кінцевих власників компаній тощо).

Робоча група з відкритих даних та Державне агентство з питань електронного урядування мають розробляти та реалізовувати ці пілотні проекти у співпраці з розпорядниками даних та зацікавленими сторонами з громадянського суспільства та приватного сектора, які хочуть повторно використовувати дані для надання їм соціально-економічної цінності. Відкритий процес співпраці може допомогти органам влади та громадським і приватним зацікавленим сторонам налагодити партнерство та краще зрозуміти, як зробити відкриті дані корисними для всіх в Україні. Доброю настановою можуть стати слова одного з винахідників сучасної мережі Інтернет і засновника Open Data Institute сера Тіма Бернерс-Лі, який під час своєї промови про те, як забезпечити якість відкритих даних, зазначив, що “потрібно починати згори донизу, знизу догори, та зсередини назовні”. Заходи, запропоновані в цій Оцінці, мають забезпечити, що ці три рівні пов'язані між собою та посилюють один одного. За умови використання мінімальних ресурсів певного прогресу можна досягти, лише якщо поєднувати зусилля на всіх трьох рівнях.

Список використаних джерел

1. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI//ВВР України. 2012. № 32. Ст. 314.
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних: Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 319-VIII//ВВР України. 2015. № 25. Ст. 192.
3. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовт. 2015 р. № 835//Офіц. вісник України. 2015. № 85. Ст. 2850.
4. Про затвердження плану заходів (дорожня карта) розвитку відкритих даних на 2016 рік: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 4 лют. 2016 р. № 19. URL: <http://dhrp.org.ua/uk/publikatsii/1076-20160304-ua-publication>.
5. Serenok A., Ditrich D. Open Data Readiness Assessment Ukraine – UN Istanbul Regional Hub, United Nations Development Programme, 2016. 86 p. URL: <http://dhrp.org.ua/en/blog-publications/1070-20160227-en-publication/>

Надійшла до редколегії 16.09.2016 р.

УДК 351

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

Труш О. О.,

к. держ. упр., проф.,

професор кафедри права та європейської інтеграції ХарPI НАДУ;

Нікіпелова Є. М.,

аспірант кафедри права та європейської інтеграції ХарPI НАДУ,

м. Харків

Наведено результати дослідження процесу створення та еволюції розвитку європейської політики безпеки й оборони. За результатами аналізу міждержавних багатосторонніх угод, спрямованих на посилення співпраці європейських країн, досліджень провідних вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі безпеки визначено основні кроки формування спільної зовнішньої безпекової політики ЄС, участь країн європейського співтовариства у міжнародних безпекових організаціях, місце України у цих процесах.

Ключові слова: ЄС, НАТО, європейська політика безпеки й оборони, спільна зовнішня безпекова політика ЄС.

© Труш О. О., Нікіпелова Є. М., 2016

Trush O. O.,

*PhD in Public Administration, Professor,
Professor of Law and European Integration Department, KRI NAPA;*

Nikipielova Ye. M.,

*Postgraduate student of Law and European Integration Department, KRI NAPA,
Kharkiv*

HISTORICAL AND LEGAL PRINCIPLES OF THE EUROPEAN SECURITY AND DEFENSE POLICY

The paper presents the results of a research into the process of making and evolving the European security and defense policy. In keeping with the results of an analysis of multilateral intergovernmental treaties aimed to intensify the European countries' cooperation, and research done by the leading domestic and foreign scholars working in the field of national security, the main steps to form a common security policy of the EU, the part taken by the European Community countries in international security organizations, and the place of Ukraine in the said processes have been determined.

Key words: EU, NATO, Common security and defense policy, common EU external security policy.

Європейський Союз сьогодні є впливовим суб'єктом міжнародної політики. Одним із найважливіших напрямів співпраці між країнами ЄС є формування спільної зовнішньої безпекової політики, метою якої є розв'язання військових конфліктів та досягнення міжнародного порозуміння.

Після Другої світової війни з'явилась необхідність створення та підтримання на належному рівні ефективних механізмів безпеки європейських країн. Загроза експансії з боку Радянського Союзу та необхідність відновлення та розвитку економік європейських країн після Другої світової війни сприяли інтеграційним процесам в Європі. Після об'єднання Німеччини та збільшення економічної потужності країн Європи стало можливим створення повноцінного Європейського Союзу в сучасному вигляді. Аналіз розвитку країн ЄС, починаючи із завершення Другої світової війни й до сьогодні, свідчить про доцільність створення та подальшого розвитку міжнародних безпекових об'єднань.

Метою статті є аналіз процесу створення й формування європейської політики безпеки й оборони, починаючи з періоду закінчення Другої світової війни до сьогодні.

Значний внесок у вивчення еволюції розвитку європейської політики безпеки й оборони зробили такі зарубіжні вчені, як Р. Гарднер, К. Гілл, М. Крейг, С. Морш, Д. Наваретте, М. Сміт, Б. Тонра та ін.

Аналізу процесів створення та формування спільної зовнішньої безпекової політики ЄС присвячено праці таких вітчизняних науковців, як С. Волощук, О. Вонсович, М. Гладиш, В. Говоруха, Ю. Гончар, А. Грубинко, В. Руда, О. Снігир, В. Стрельцов, О. Турченко, Л. Фалалєєва, Н. Фесенко, В. Шатун, А. Шелудченкова та ін.

Друга світова війна призвела до того, що економіка багатьох країн постраждала та потребувала відновлення, виникла реальна загроза захоплення Радянським Союзом територій та втрати державності європейських країн. Після завершення Другої світової війни європейські країни почали шукати механізми для ліквідації цих загроз, створюючи нові колективні безпекові механізми.

Процес інтеграції європейських країн у сфері безпеки було розпочато укладанням у 1947 р. між Францією та Британією Дюнкерської угоди [6].

17 березня 1948 р. між такими країнами, як Бельгія, Великобританія, Люксембург, Нідерланди і Франція, було укладено Брюссельський договір, яким було створено Західний союз. Договір передбачав спільну діяльність в економічній, соціальній і культурній галузях та колективну самооборону. Зокрема, у разі збройного нападу на будь-яку з країн – членів договору сторони брали на себе зобов'язання надавати військову підтримку та іншу допомогу тій стороні, що буде атакована [14].

Таким чином розпочалося співробітництво у сфері безпеки між цими великими європейськими країнами.

Четвертого квітня 1949 р. за участю Бельгії, Великобританії, Люксембургу, Нідерландів, Франції та США і Канади було утворено Організацію Північноатлантичного договору (НАТО), яка взяла на себе оборонні та координаційні функції. Не дивлячись на те, що роль НАТО, як безпекового утворення, була значно вищою, Західний союз також продовжував існувати та виконував функції регіональної військової політичної організації [19].

Разом з тим “перші спроби ввести європейську зовнішню політику і політику безпеки в рамки інтеграційного процесу мали місце на початку 1950-х років.

24 жовтня 1950 року глава тодішнього французького уряду Р. Плевен виклав на засіданні Національних Зборів докладний план створення європейської армії, тісно прив’язаної до економічних і політичних інститутів об’єднаної Європи. План Плевена передбачав повне злиття особового складу і озброєнь західноєвропейських країн в армію під єдиним європейським політичним і військовим керівництвом. У грудні 1950 року Рада НАТО дала згоду на подальшу розробку проекту “європейської армії”. Одночасно було ухвалено рішення про ліквідацію воєнної організації Західного Союзу, оскільки її поглинула НАТО. Американці демонстрували твердий намір “підкорити” збройні сили західноєвропейських партнерів по НАТО своєму безпосередньому керівництву. Тому на початку 50-х років ХХ ст. в Європі знову виникають спроби створити власну структуру безпеки. У лютому 1951 року з ініціативи французького прем’єр-міністра почалися переговори про створення Європейського оборонного співтовариства (ЄОС)” [3, с. 230].

27 травня 1952 р. договір про ЄОС був підписаний Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Францією та ФРН [22]. План Плевена знайшов своє відображення саме в цьому договорі, відповідно до якого Європейське оборонне співтовариство мало “наднаціональний характер”, загальні інститути, загальні збройні сили та загальний бюджет [14].

23 жовтня 1954 р. було внесено зміни до Брюссельського договору, що отримали назву Паризької угоди. Таким чином було створено Західноєвропейський союз (ЗЄС) – об’єднання, до якого приєдналися ФРН та Італія [3].

До основних цілей ЗЄС слід віднести “...надання військової та іншої взаємодопомоги як у підтримці міжнародного миру і безпеки, так і в протидії будь-якій агресивній політиці; сприяння єдності Європи; тісне співробітництво з НАТО; зміцнення і забезпечення демократії, особистої та політичної свободи, конституційних традицій, поваги до закону; встановлення більш тісних економічних, соціальних і культурних зв’язків між державами-учасниками” [14]. ЗЄС сприяв формуванню договірних та інституційних заasad спільної політики безпеки і оборони.

Визнавши, що система Європейського політичного співробітництва, яка функціонувала з початку 1970-х рр., не відповідає новим реаліям і вимогам, країни ЄС сконцентрували зусилля на її трансформації у Спільну зовнішню політику і політику безпеки. Зокрема, у грудні 1991 р. глави держав і урядів схвалили, а 27 лютого 1992 р. їхні представники підписали в місті Маастрихт Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір). У листопаді 1993 р. договір набрав чинності. У Маастрихтському договорі вперше йдеться про розвиток спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗПБ), що може одночасно перетворитися на політику спільної оборони [5].

СЗПБ повинна будувати єдину тривалу оборонну політику, здійснювати контроль над озброєнням, що проводиться в Європі, та узгоджувати позиції відносно інших країн і ситуації у світі в цілому. Для сталого розвитку необхідні спільні позиції та спільні дії. За договором передбачається активна участь ЄС у міжнародних процесах [12].

Установчі договори є основою функціонування Європейського Союзу, його політики, зокрема політики у сфері безпеки й оборони.

Наприклад, 2 жовтня 1997 р. було підписано Амстердамський договір, що набрав чинності в 1999 р. Договором було передбачено, зокрема, захист основних прав усіх громадян ЄС, реформування Спільної зовнішньої та безпекової політики тощо. Договір було спрямовано на забезпечення дієвості ЄС [8].

За договором, проведенню Європейським Союзом спільних дій повинні були передувати напрями спільної стратегії, що могли допомогти знайти правильні відповіді на міжнародні загрози з питань безпеки й оборони, що вже існували, та могли допомогти підвищувати ефективність діяльності Європейського Союзу в цілому [7].

Окрім установчих договорів, якими головним напрямом розвитку політики європейської безпеки було визначено питання спільної оборони, “Спільна англо-італійська декларація від 4 жовтня 1991 року підкреслювала роль ЗЄС як “стратегічного моста” між ЄС і НАТО у галузі безпеки та оборони” [21, с. 32–33].

Проте передбачалося створити реальні умови для розширення воєнно-політичних можливостей європейських структур поза межами НАТО. З цього приводу було знайдено компроміс, і 19 червня 1992 р. було ухвалено “Петерсберзькі завдання”, якими на ЗЄС покладалося проведення, окрім місій гуманітарного та рятувального характеру, також операцій з підтримки та відновлення миру, включно з силовими формами миротворчих заходів. Європейські країни, що входять до НАТО, погодилися надавати ЗЄС необхідні ресурси, зокрема військовий контингент, для відповідних воєнних операцій [23].

Спільна зовнішня та безпекова політика полягає у формуванні спільної оборонної політики, метою якої є монолітна система оборони ЄС. ЄС постійно проводить цивільні місії та військові операції. Під час проведення операцій ЄС використовує матеріально-технічні ресурси НАТО. Можна говорити про спільні зусилля та взаємовигідну співпрацю ЄС та НАТО. Метою оборонної політики ЄС є створення можливостей для посилення впливу ЄС у врегулюванні регіональних та локальних конфліктів як у країнах-членах, так і в інших регіонах світу [19].

Стає зрозумілим, що хоча формування європейської системи безпеки і здійснювалося європейськими країнами, які були країнами – членами ЄС, проте європейська політика безпеки проводилася на базі НАТО. Разом із тим розвиток та формування такої політики безпеки відбувалося за рахунок об’єднання зусиль ЄС і НАТО.

Під час військового конфлікту в Югославії країни – члени ЄС не змогли розпочати спільні дії, що були б здатні забезпечити врегулювання конфлікту, а лише обмежились обговоренням питання на політичному рівні. Це дало поштовх Євросоюзу зосередитися на розбудові власної Європейської системи безпеки і оборони та перебрати на себе функції Західноєвропейського союзу. Ця діяльність потребувала активної взаємодії і координації з НАТО, оскільки необхідно було узгодити спільні дії під час урегулювання криз, а також залучення військових ресурсів тих самих країн – членів ЄС та НАТО для участі у місіях під проводом цих організацій [19].

Європа, розробляючи Спільну європейську політику безпеки та оборони, на сесії Європейської Ради в Гельсінкі в грудні 1999 р. прийняла Декларацію тисячоліття, на якій було розглянуто питання співробітництва ЄС та НАТО в галузі безпеки та оборони, визначено відповідальність ЄС у запобіганні конфліктам та забезпеченні миру. Під час цього засідання відбувався процес формування сил швидкого реагування на добровільній основі. Такі країни, як Австрія, Фінляндія, Швеція, Ірландія, у край обережно ставилися до цих та інших ініціатив, вважали саме ООН і НАТО тими міжнародними організаціями, діяльність яких безпосередньо спрямовано на вирішення політичних та військових питань [2].

ЄС і НАТО встановили офіційні стосунки в січні 2001 р. А 16 грудня 2002 р. було прийнято Декларацію ЄС – НАТО про Спільну Європейську політику у сфері безпеки і оборони (СЄПБО, ЄПБО) [3].

У спільному документі ЄС та НАТО “Берлін-плюс” (2002 р.) було закріплено домовленості, що дали змогу Європейському Союзу разом із НАТО почати розбудову системи європейської безпеки. Домовленості стосувались узгодження питань сумісності акцій ЄПБО і НАТО та усунення можливого дублювання у використанні ресурсів [13].

Ухвалені рішення свідчили про певну корекцію світогляду політичного керівництва країн ЄС та поступове посилення намірів розвивати концепцію безпеки, безпосередньо зорієнтовану на європейський політичний простір та втілення колективних інтересів держав ЄС у сфері міжнародної безпеки [19].

2003 р. був доленосним для оформлення ЄПБО. У лютому Рада ЄС схвалила Угоду ЄС – НАТО. Вона поширювалася на країни ЄС, які є членами НАТО або беруть участь у “Партнерстві заради миру”. ЄС отримав достатньо сил і можливостей для самостійного проведення воєнних і цивільних операцій, операцій з кризового врегулювання. НАТО та ЄС розпочали перші спільні навчання. У грудні 2003 р. Європейська рада прийняла Європейську стратегію безпеки. Основними ідеями стратегії безпеки було те, що ЄС як глобальний суб’єкт світової політики готовий взяти на себе частку відповідальності за забезпечення безпеки у світовому масштабі; великомасштабна агресія проти будь-якої держави – члена ЄС неможлива, але для Європи є актуальними міжнародний тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, організована злочинність та наслідки розпаду неспроможних, неефективних держав; розширення “зони безпеки” ЄС на регіони на схід від ЄС (Україна, Молдова, Білорусь, держави Південного Кавказу) та Середземномор’я [2].

Зокрема, “У травні 2003 року під час саміту ЄС на засіданні Ради із зовнішньої політики було зазначено, що ЄС досяг практично всіх оперативних можливостей із забезпечення реалізації Петерсберзьких завдань. Практичним підтвердженням цього були дві розпочаті 2003 року воєнні операції ЄС у межах та поза межами Європи:

–31 березня – операція CONCORDIA у колишній Югославській Республіці Македонія (контингент ЄС замінив сили НАТО);

–12 червня – операція ARTEMIS у Демократичній Республіці Конго (повністю автономна операція ЄС)” [19].

З 2008 р. в Індійському океані й Аденській затоці (частина Аравійського моря) проводиться військово-морська операція Європейського Союзу з боротьби з піратством “Аталанта” [1].

Повертаючись до основних договорів ЄС, що продовжили формування системи європейської безпеки, 13 грудня 2007 р. було підписано Лісабонський договір. “Порівняно з попередніми договорами політиці у сфері безпеки та оборони відведено в ньому значне місце. Завданнями Лісабонського договору є зробити Європейський Союз: ефективнішим, демократичнішим, прозорішим і зрозумілішим для громадян, сильнішим на міжнародній арені, безпечнішим” [3, с. 233].

За умовами Лісабонського договору (набрав чинності 1 грудня 2009 р.), країни – члени ЄС мали змогу проводити не тільки миротворчі операції, а й навіть військові, надаючи допомогу третім країнам щодо боротьби з тероризмом на території цих країн [20].

“Європейська політика безпеки і оборони ЄС є частиною Спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ), яка до 2009 року складала другу “опору” ЄС, що була інституціоналізована 1993 року. За Лісабонським договором СЗППБ фактично складається з двох частин: спільної зовнішньої політики і її автономної складової – європейської політики безпеки і оборони (ЄПБО)” [4, с. 81].

Лісабонський договір уперше в історії ЄС закріпив у його установчих актах принцип колективної самооборони країн-членів [18].

Ключовим положенням Лісабонського договору є пункт про взаємну оборону, який зобов’язує надати допомогу і підтримку в разі, коли країна – член ЄС та її територія

стане жертвою військової агресії. Договором передбачено колективну відповідальність держав – учасниць ЄС [19].

Лісабонський договір став поштовхом до перетворення ЄС на глобального актора, завдяки якому ЄС набув міжнародної правосуб'єктності, став повноправним суб'єктом міжнародного права, набув можливості взаємодіяти з іншими акторами – країнами світу, розширилися його повноваження у сфері зовнішніх відносин, що зумовило створення нових механізмів та інструментів їхньої реалізації [18].

Можна погодитися з тим, що "...Динаміка міжнародних процесів свідчить про те, що значення регіональних систем безпеки в забезпеченні міжнародної стабільності надалі зростатиме, посилюється взаємозалежність універсальних, міжрегіональних і регіональних міжнародних організацій колективної безпеки та оборони, серед яких ООН, НАТО, ОБСЄ та ЄС" [18, с. 83].

До останнього часу в історії розвитку України питання безпеки і оборони не були пріоритетним напрямом діяльності держави. "Реформування" Збройних Сил України передбачало лише скорочення їх та фактичне знищення, а не формування оптимальної структури. Пріоритетність розвитку Збройних Сил України постала лише після військової агресії Російської Федерації в Криму та на Сході нашої країни. Проте слід розуміти, що відновити обороноздатність держави в короткий строк неможливо, бо це тривалий процес, що потребує значних капіталовкладень. Слід розуміти, що військову безпеку і оборону може бути підсилено за умови участі в міжнародних організаціях колективної безпеки [9].

Розуміючи це, у сфері політики безпеки і оборони курс євроінтеграції Україна розпочала з підписання 13 червня 2005 р. Угоди між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз, що ратифікована Законом України від 6 березня 2008 р. № 137-VI. Угода визначила порядок ухвалення рішення та загальні умови часті України в операціях ЄС із врегулювання криз як цивільними, так і військовими засобами. Заплановано було визначити загальну схему участі, а не окремо для кожної відповідної операції [15].

Рішенням Ради національної безпеки і оборони України "Про участь Збройних Сил України у багатонаціональних військових формуваннях високої готовності" від 21 квітня 2011 р., що було уведене в дію Указом Президента України від 21 квітня 2011 р. № 492/2011, визнається доцільною участь Збройних Сил України в багатонаціональних військових формуваннях високої готовності [10].

За Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, що ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, сторони посилюють практичне співробітництво у запобіганні конфліктам та у сфері антикризового управління, зокрема з метою збільшити участь України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях [17].

Зокрема, 19 вересня 2014 р. Міністром оборони України В. Гелетеєм у Варшаві підписана угода з міністрами оборони Литви та Польщі про створення спільного литовсько-польсько-українського військового підрозділу "ЛитПолУкрбриг" [16]. Це стало одним із найважливіших кроків України на шляху до модернізації українських збройних сил та посилення співробітництва з ЄС, робота зі створення зазначеного підрозділу розпочалася ще в 2007 р.

У 2015 р. Кабінет Міністрів України провів комплексний огляд сектора безпеки і оборони України, за результатами якого, зокрема, було прийнято Военну доктрину України, затверджену Указом Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015, та Стратегію національної безпеки України, затверджену Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 [11]. Зазначені підзаконні нормативно-правові акти

формують основні пріоритети гарантування національної безпеки України у воєнній сфері, спрямовані на максимальне адаптування оборонних спроможностей України до стандартів ЄС та НАТО.

Повоєнні загрози країнам теперішнього Європейського Союзу змусили консолідувати зусилля всіх держав ЄС зі збереження їхніх державного суверенітету та територіальної цілісності й недоторканності.

Європейськими країнами створена така система колективної безпеки, завдяки якій вдалося гарантувати безпеку багатьох держав у світі та запобігти військовим конфліктам.

У зв'язку зі змінами характеру загроз, а останнім часом дуже розповсюдженим є тероризм та асиметричний характер війн, у зв'язку з агресивною політикою з боку Російської Федерації, розповсюдженням різноманітних партизанських рухів, є необхідність зміни та вдосконалення певних підходів у побудові європейської політики безпеки й оборони.

Україна робить лише перші кроки на шляху до європейської інтеграції в торговельній та політичній сферах діяльності, що необхідно закріплювати такими ж упевненими кроками і в інших сферах діяльності та брати участь у формуванні спільної зовнішньої безпекової політики. Обравши такий шлях, Україна повинна будувати політику системно, крок за кроком, розуміючи суть усіх питань, що постають перед нею.

Курс на європейську інтеграцію для України – це можливість якісно змінити не тільки економіку країни, надавши їй макроекономічної стабільності, а й можливість побудови дійсно суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

Список використаних джерел

1. Антипиратская военно-морская операция “Аталанта” у берегов Сомали является успешной [Електронний ресурс]. URL: http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=13015#.V0TbE_mLTiW.
2. Волощук С. М. Трансформації зовнішньої політики нейтральних та позаблокових країн Європи в умовах постбіполярного світу//Науковий вісн. Ужгород. ун-ту. Серія “Історія”. 2012. Вип. 28. С. 101–107.
3. Вонсович О. С. Передумови та тенденції розвитку європейських інтеграційних процесів у сфері безпеки//Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб. Спец. вип. – Київ: НІСД, 2009. № 1 (10). С. 228–235.
4. Гладиш М. Л., Краєвська О. А. Балтійський вимір Європейської політики безпеки та оборони//Грані. 2015. № 4 (120). С. 80–85.
5. Гончар Ю. Б. Маастріхт, США і Європейська безпека//Питання нової та новітньої історії. Київ, 1995. Вип. 41. С. 142–150.
6. Грубінко А. Участь Великої Британії у європейській політичній інтеграції: між атлантизмом та європеїзмом//Європейські історичні студії: наук. журн. К., 2015. № 1. С. 6–17.
7. Європейський Союз. Консолідовані договори/пер. Ю. Петруся. Київ: Port-Royal, 1999. С. 20.
8. ЄС у кишені. Довідник із європейської інтеграції України. Київ: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2009. 72 с.
9. Пошедін О. І. Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом//Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2014. № 3. С. 53–60.
10. Про участь Збройних Сил України у багатонаціональних військових формуваннях високої готовності: рішення Ради національної безпеки і оборони від 21 квіт. 2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-11>.
11. Про затвердження плану заходів з проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони України та методичних рекомендацій щодо його проведення: розпорядж. Кабінету Міністрів України від 25 лют. 2015 р. № 139-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/139-2015-%D1%80>.
12. Руда В. В. Динаміка розвитку спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн ЄС після 1991 р.//Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили]. Серія “Історія”. 2009. Т. 104, вип. 91. С. 153–159.
13. Снігир О. Європейська політика безпеки та оборони: стратегічні аспекти співпраці України з ЄС – визначення напрямів та формату [Електронний ресурс]. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November/2.htm>.

14. Турченко О. Г. Становлення та реформування спільної зовнішньої політики та політики безпеки Європейського союзу [Електронний ресурс]//Юридичний наук. електрон. журн. 2015. № 5. С. 241–245.

15. Угода між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз від 13 черв. 2005 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_648.

16. Угода між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_548.

17. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

18. Фалалеева Л. Г., Давиденко О. І. Особливості реалізації спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу//Вісник Академії адвокатури України. 2012. № 2 (24). С. 82–88.

19. Шатун В. Т. Оборонна і безпекова політика Європейського Союзу: формування та еволюція//Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія "Політологія". 2014. Т. 230, вип. 218. С. 60–67.

20. Шелудченкова А. С. Спільна політика безпеки і оборони в структурі Європейського Союзу//Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 60. С. 381–387.

21. Hill C., Smith M. International relations and the European Union. New York: Oxford University Press, 2005. 492 p.

22. Navarrete D. F., Egea R., Maria F. The Common Foreign and Security Policy of the European Union: a Historical Perspective//Columbia Journal of European Law. 2001. Winter. P. 42–62.

23. Petersberg Declaration. Western European Union. Council of Ministers. Bohn, June 1992. 7 p.

Надійшла до редколегії 08.09.2016 р.

УДК 351: 316. 343. 656

ТЕОРІЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ БЮРОКРАТІЇ М. ВЕБЕРА ЯК АРХЕТИП СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Грабар Н. С.,

аспірант кафедри державного управління ХарPI НАДУ, м. Харків

Розглянуто теорію раціональної бюрократії Макса Вебера в контексті її застосування в сучасній соціально-політичній ситуації в Україні. Доведено, що в умовах інформатизації, демократизації та децентралізації публічного управління вона не втрачає своєї актуальності. Визначено, що такі якості "раціональних бюрократів", як незалежність, професійність, чітке дотримання правил і процедур, точність виконання завдань, безособовість та надійність, виступають запорукою ефективною реалізації будь-яких управлінських завдань.

Ключові слова: бюрократія, знання, легальність, легітимність, панування, публічне управління, раціональність, реформи, соціальна дія.

Hrabar N. S.,

Postgraduate student of Public Administration Department, KRI NAPA, Kharkiv

THE THEORY OF RATIONAL BUREAUCRACY BY M.WEBER AS THE ARCHETYPE OF THE MODERN THEORIES OF PUBLIC ADMINISTRATION

The Max Weber theory of rational bureaucracy has been considered in the context of its application to the current social and political situation in Ukraine. It is proved that in the conditions of public administration informatization, democratization, and decentralization, it does not lose its relevance. In particular, such qualities of "rational bureaucrats" as independence, professionalism, adherence to rules and procedures, accuracy in task fulfillment, impersonality and reliability are the key to effective implementation of any management assignments.

Key words: bureaucracy, knowledge, legality, legitimacy, domination, public administration, rationality, reforms, social action.

© Грабар Н. С., 2016